

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji	600.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Pod orłem oznaczenie roku emisji: 2001, poniżej napis: ZŁ 2 ZŁ. Po bokach łap orła wizerunki flagi państwowej. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: W centralnej części wizerunek pазia królowej. W tle fragment lasu. U dołu fragment łąki oraz półkolem napis: PAŹ KRÓLOWEJ - Papilio machaon.

Na boku ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*

Projektant rewersu: *Andrzej Nowakowski*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Projekt: DECORUM

Monety kolekcjonerskie

W dniu 9 maja 2001 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie z serii „Zwierzęta świata”. Są to monety, przedstawiające Pазia królowej, o nominałach:

- 20 zł - wykonana stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł - wykonana stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, tzw. „Nordic Gold”.

Celem serii jest zaprezentowanie powszechnie znanych gatunków zwierząt zagrożonych przez rozwijającą się cywilizację.

Paź królowej (*Papilio machaon* L.) jest przedstawicielem paziowatych (*Papilionidae*) — rodziny obejmującej ok. 700 gatunków ciepłolubnych motyli dziennych, zasiedlających przede wszystkim strefę tropikalną. W Polsce występują jeszcze 3 gatunki

paziowatych: paź żeglarz (*Iphiclides podalirius*), niepylak apollo (*Parnassius apollo*) i niepylak mnemosyne (*Parnassius mnemosyne*). Wszystkie objęte są prawną ochroną.

Paź królowej zasiedla Europę, północną Afrykę, strefę umiarkowaną Azji po Himalaje i Japonię oraz Amerykę Północną - od nizin do 2000 m npm. Występuje na terenie całej Polski, z wyjątkiem wysokich gór. Do niedawna należał do owadów często spotykanych, jednak niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku naturalnym pod wpływem działalności człowieka, a także niekontrolowana aktywność kolekcjonerów spowodowały zmniejszenie liczebności motyla.

Paź królowej ma tak charakterystyczne ubarwienie, że nie sposób go pomylić z innymi motylami. Jest gatunkiem o stosunkowo niewielkiej

Paź królowej
— Zwierzęta Świata —

zmienności. Dwie pary dość dużych skrzydeł o rozpiętości 65-80 mm ozdobione są wzorem składającym się z żółtych i czarnych przepasek oraz plamek. Na tylnych, nieco zaokrąglonych skrzydłach o „muszelkowatym” brzegu, widnieje niebieska przepaska i czerwona, okrągła plamka oraz niewielki ogonek. Samce są podobne do samic.

Pazia królowej spotykamy w różnych środowiskach otwartych, przede wszystkim na nasłonecznionych stokach, ukwieconych łąkach i na polach, a także w ogrodach oraz na polanach leśnych. Motyle spokojnie szybują nad roślinami i od czasu do czasu siadają na kwiatkach, których nektarem się żywią. Czasami można je także zobaczyć w mniej „pachnących” miejscach - na odchodach zwierzęcych, z których czerpią niezbędne im minerały. Poruszają się powoli, z gracją, jednak potrafią również latać bardzo szybko, o czym może się przekonać każdy, kto usiłuje któregoś z nich schwytać. Lecząc pokonują znaczne odległości - zwłaszcza gdy szukają pokarmu.

Cykl życiowy pazia królowej przebiega w sposób typowy dla motyli (jajo - larwa - poczwarka - owad dojrzały, czyli *imago*), a liczba pokoleń uzależniona jest od warunków środowiskowych (w północnej części Europy - jedno pokolenie, a w północnej Afryce - nawet trzy pokolenia). W Europie Środkowej paź królowej ma dwa pokolenia. Dojrzałe osobniki pierwszego pokolenia pojawiają się na początku maja i po złożeniu jaj znikają pod koniec czerwca, dając początek drugiemu pokoleniu. *Imagines* drugiego pokolenia pojawiają się na początku lipca i znikają pod koniec sierpnia.

Samica pazia królowej składa jaja pojedynczo na dziko rosnących roślinach z rodziny baldaszkowatych (przede wszystkim na dzikiej marchwi, koprze, biedrzeńcu i goryszu). Larwy (gąsienice) są nagie, początkowo czarne z dużą, białą plamą na grzbiecie (tzw. siodełkiem) i czerwonymi brodawkami, później stają się zielonkawe z czarnymi pierścieniami ozdobionymi sześcioma pomarańczowymi kropkami. Żerują w dzień. Jak wszystkie gąsienice pazi, mają na grzbiecie w przedniej części ciała tzw. *osmeterium* - gruczoł w kształcie rozwidłonego, pomarańczowego wyrostka, o silnym zapachu. Jest on wysuwany ze specjalnej kieszonki, gdy gąsienica znajdzie się w niebezpieczeństwie i walcząc o życie, próbuje odstraszyć napastnika. Ponieważ larwy nie gardzą marchwią uprawianą w warzywnikach, są tępione jako szkodniki, co stanowi poważne wykroczenie, motyl bowiem objęty jest w Polsce prawną ochroną. Przepisy regulujące jej zasady mówią wyraźnie, że nie wolno zbierać, hodować, zabijać ani wywozić za granicę żywych i martwych jaj, larw, poczwarek i dojrzałych osobników owadów objętych tą ochroną.

Zimowanie odbywa się w stadium poczwarki z drugiego pokolenia. Poczwarka jest kanciasta i ma wyrostki na wierzchołku głowy. Do pędu rośliny, nie zawsze jednak żywicielskiej, przyczepiona jest za pomocą jedwabnej pętli - głową do góry. Wiosną bądź latem następuje przepoczwarczenie.

Rysunek na skrzydłach świeżo wylęgłego motyla jest czysty, jednak już po kilku dniach staje się mniej wyraźny, bo część łusek ściera się. Motyle z pokolenia wiosennego są nieco bladejsze niż z pokolenia letniego.

Przepiękne ubarwienie oraz niezwykle elegancki sposób poruszania się sprawiają, że paź królowej uważany jest za najpiękniejszego motyla w Polsce. Mimo że spotkać go można dość rzadko, jest powszechnie znany, a jego wizerunek zdobi książki dla dzieci, podręczniki szkolne, encyklopedie i inne wydawnictwa. Na razie populację tego gatunku, choć niezbyt liczną, można uznać w naszym kraju za stabilną. Trzeba podjąć wszelkie działania, by na skutek naszej działalności gatunek tego wspaniałego motyla nie uległ zagładzie, jak tysiące gatunków innych zwierząt.

dr Grażyna Winiarska
Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.

nominat	20 zł
metal	925/1000Ag
stempel	lustrzany
średnica	38,61 mm
masa	28,28 g
wielkość emisji	26.500 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Pod orłem oznaczenie roku emisji: 2001, poniżej napis: ZŁ 20 ZŁ. Po bokach łap orła wizerunki flagi państwowej. U góry półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rwers: W centralnej części wizerunek pazia królowej. W tle fragment lasu. U dołu fragment łąki oraz półkołem napis: PAŹ KRÓLOWEJ - *Papilio machaon*.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rewersu: *Andrzej Nowakowski*